

Ailede 3K Kuralı: Yuvayı Kurmak, Korumak ve Kuvvetlendirmek^{1*}

1. Konunun Planı

- a. Aile Kavramı
- b. İslam'da Aile-Yuva Kurmanın Önemi
- c. Yuvayı Koruyan ve Ayakta Tutan Ahlaki İlkeler

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Aile kavramı ve ifade ettiği anlam açıklanarak vaaza başlanır. İslam'da aile kurmanın önemi ilgili ayet ve hadisler ışığında anlatılır. Kurulan yuvanın huzurla devam etmesi ve kuvvetlenmesi için ailede korunması gereken değerlerden bahsedilir. Vaaz dua ile sonlandırılır.

3. Konunun Özet Sunumu

Varlığı ve evreni fizik ve metafizik boyutuyla anlamlandıran yüce dinimiz İslam'ın temel hedefi; yeryüzünde güvenli ve huzurlu bir hayatı tesis etmektir. İnsanoğlu için söz konusu gayeye hizmet eden en önemli yapı ise, Kur'an-ı Kerim'in Hz. Âdem'e (a.s.); "...Sen ve eşin cennette kalın..." (A'râf, 7/19) hitabından da anlaşılacağı üzere yaratılıştan itibaren var olan, insanlığın kadim, köklü ve saygın kurumu ailedir. Aile; akrabalık ilişkisiyle birbirine bağlanan fertlerin bir araya getirdiği topluluğa denmektedir. Ailenin en temel iki üyesi kadın ve erkektir. Erkek ve kadın yalnızlığın giderilmesi, beraberliğin sağlanması, dünya hayatının mutlu bir şekilde geçirilmesi ve daha birçok hikmetler gereği birbirini tamamlayan iki ana unsur olarak yaratılmıştır. Bu husus Kur'an'ı Kerim'de şöyle anlatılır:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

“Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır.” (Rum 30/21.)

İnsanın yaratılışı itibariyle elbise gibi kendisini saracak bir eşe, sıcak bir yuvaya, hayatın zorluklarını birlikte göğüsleyeceği hayat arkadaşına muhtaç kılındığı dolaylı olarak ifade edilmiştir. **“Onlar sizin için bir elbise siz de onlar için bir elbisesiniz”** (Bakara 2/187.)

Yeryüzünün ilk ailesinde, Hz. Âdem ve eşi Hz. Havva'nın hayatları bir yuvada birleşmiştir. Hayat bir imtihandır ve Âdemoğulları ile Havva kızları bu imtihanın maddi ve manevi meşakkatlerini birlikte göğüslemek üzere kol kola girip yola çıkmışlardır. Çünkü birbirlerini destekleyen, bütünleyen, koruyup kollayan hâleriyle onlar, Peygamberimizin ifadesi ile **“bir bütünün benzeşen ve diğerini tamamlayan iki yarısıdır.”** (Ebû Dâvûd, Tahâret, 94)

¹ Bu vaaz projesi, **Aziziye Müftülüğü İlçe Vaizi Arzu Çolak** tarafından hazırlanmıştır.

* **Redaksiyon:** Erzurum Müftülüğü İl İrşad Kurulu

Rabbimiz, وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۗ

“Aranızdan bekâr olanları evlendirin...” (Nûr, 24/32) ayetiyle erkek ve kadının evlenerek bir yuvayı paylaşmalarını istemiştir. Sevgili Peygamberimiz de evliliğin kendi sünneti olduğunu ısrarla dile getirmiş ve gençlere şöyle seslenmiştir:

“ يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ! مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ...”

“Ey genç topluluğu! Aranızdan evlenmeye gücü yetenler evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan korumak ve iffeti muhafaza etmek için en iyi yoldur...” (Buhârî, Nikâh, 3)

Aile olmak, bir bütünü tamamlamak demektir. Kişinin kendi eksikliğini kabul edip eşiyile tamamlanması, kemale doğru adım atması, eşinin onu bir örtü gibi sarıp sarmalamasıdır. Aile Allah’ın en büyük nimetlerindedir. İki ayrı yol, iki ayrı ömür evlilikle birleşir. Dualar edilir: *“Allah’ım! Bu anlaşmayı uğurlu ve bereketli kıl. Yeni evlenen çifti ülfet, muhabbet ve bağlılık duygularıyla kaynaştır. Aralarına nefret, fitne ve ayrılığın girmesine izin verme. Tıpkı Âdem ile Havva’yı, Muhammed (s.a.s.) ile Hatice’tü’l-Kübrâ’yı, Ali ile Fâtımatü’z-Zehrâ’yı kaynaştırdığın gibi.”*

Aileyi kurmak kadar korumakta önemlidir. Elbette yuvayı akakta tutan hukuktan ziyade ahlaki ilkelerdir. Aileyi korumak, güzel bir geçim sağlamak için dinimizin üzerinde durduğu, ihmal edilmemesi gereken değerler: Muhabbet, merhamet, mahremiyet, adalet, sorumluluk ve nezakettir. Her türlü günah ve haramdan birbirlerini korumaları, iffet ve onurlarını muhafaza etmeleridir. Muhabbet ve rahmet, kadın ve erkeği birlikte tutan iki unsurdur. Öyle ki kadın ile erkek arasındaki muhabbet ve rahmet, Kur’an’da Allah’ın (c.c.) varlığının delili olarak ifade edilmektedir. (Rûm, 30/21) Sevgi, muhabbet kalp kalbe iletişimidir. Aynı dili konuşuyor olsa da eşler, birbirlerinin sevgi dilini çözememişlerse anlaşabilmeleri neredeyse imkansızdır. Sevgideki derinliği hissettirebilmek için sevginin ifade edilmesi şarttır. (Ebû Dâvûd, Edeb, 112,113) Tıpkı eşine olan sevgisini dile getirmekten çekinmeyen Peygamber (sas) gibi: **“İnsanlar arasında en çok sevdiğin kimdir? diye soran Amr b. Âs’a: “Aişe”** cevabını vermiştir. (Müslim, Fedâilü’l-sahabe)

Aileyi ayakta tutan bir diğer önemli değer “mahremiyettir.” Gerek eşler arasında gerek ebeveyn ile çocuklar arasındaki ilişkide mahremiyete uyulmadığında pek çok sorun ortaya çıkacaktır. Kur’an-ı Kerim’de kadın ve erkek “birbirinin örtüsü” kabul edilmektedir. (Bakara, 2/187) Çünkü eşler, birbirlerinin kusur ve ayıplarını, iyi ve güzel yanlarını başkaları ile paylaştıklarında ailenin mahremiyet sınırları aşılmış olacak, bu ise hem ailevi hem de toplumsal sorunlara yol açacaktır.

Adalet de aile için önemli bir değerdir. “İnsafli ve doğru olmak, doğru davranmak, her şeye hakkını vermek” anlamlarına gelen adalet, zulüm kelimesinin zıddıdır. Hukuki olduğu gibi toplumsal ve ahlaki alanlarda da vazgeçilmez olan adalet, aileyi ayakta tutan erdemlerdendir. Ailede kadın ve erkeğin rol ve görevleri ihtiyaca ve örfe göre değişiklik gösterebilir. Ancak değişmeyen bir şey var ki o da eşler arasındaki adalet, hakkaniyet, itidal ve ahenktir. Yüce Allah, hiçbir gerekçeyle adaletten ayrılmaya izin vermemekte ve ayette şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَن تَعْدِلُوا وَإِن تَلَوَّا أَوْ نَعِرْتُمَا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

“Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin de olsalar fakir de olsalar (adaletten ayrılmayın) Allah onlara (sizden) daha yakındır. Öyle ise adaleti yerine getirmede nefsinize uymayın. Eğer (şahitlik ederken gerçeği) çarpıtırmanız veya (şahitlikten) çekinirseniz (bilin ki) şüphesiz Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Nisâ, 4/135)

Ailede adaletin olması için kendimiz için istediğimizi eşimiz için de isteyebilmeli; kendimizi eşimizin yerine koyarak hareket edebilmeliyiz. Aile fertleri arasındaki adaletin önemini vurgulayan Peygamberimiz (s.a.s.) ailede adaleti sağlayanların büyük mükâfatını bizlere şöyle haber vermiştir:

“إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَىٰ عَلَىٰ مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ عَلَىٰ يَمِينِ الرَّحْمَنِ، الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُّوا.”

“Yönettikleri insanlara, ailelerine ve sorumlu oldukları kişilere karşı adaletli davrananlar, Allah katında, sınırsız merhamet sahibi Rahman’ın yanında nurdan minberler üzerinde ağırlanacaklar.” (Nesâî, Âdâbü’l-kudât,1)

Aileyi koruyan, ayakta tutan iki önemli unsur da sadakat ve nezakettir. Eşlerin birbirlerine sadakat göstermemeleri, hile, yalan ve aldatmada bulunmaları hem kul hakkı yemek hem de aileye zarar vermek demektir. Nitekim evlilik karşılıklı bir güven sözleşmesi ve bağlılık sözüdür. İnsan güvenmek ister hayat arkadaşına. Güven kaybedilince tekrar kazanılması oldukça zor bir değerdir. Güvensizlik sevgiyi, saygıyı yok eder yerini endişe ve şüpheye bırakır. Şüphenin olduğu yerde huzur ve samimiyet olmaz. Oysa المسلم من سلم

المسلمون من لسانه ويده **“Müslüman elinden ve dilinden diğer insanların selamet buldukları kişidir.”** (Nesâî, İman, 8) hadisi tüm müminlere ve eşlere rehber olmalıdır. Yine eşlerin birbirlerine karşı konuşma ve davranışlarında nezaketle hareket etmeleri de bir diğer gerekliliktir. Kötü sözün, incitici davranışın ve şiddetin Peygamberimizin hayatında hiçbir örneği olmadığı bilinmeli ve bu tutumlardan uzak durulmalıdır.

Aileyi ayakta tutan bu değerler yanında “aile olmak” için güçlü ve sağlıklı bir iletişim de önemlidir. Sağlıklı iletişime dair en önemli kural güzel konuşmadır. “Güzel konuşma” Yüce Allah’ın bir emridir. Ayet-i kerimde:

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۗ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ ۗ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا

“Kullarıma söyle: İnsanlara karşı en güzel sözü söyleyin. Çünkü şeytan aralarını bozar.” (İsrâ, 17/53) buyurulmaktadır. Aile huzuru için de Yüce Allah’ın bu emrini uygulamak gerekir. Güzel söz, yumuşak olmalıdır, sert, kaba ve incitici söz aile huzuruna zarar verir. Allah, peygamberi Hz. Musa’nın firavuna gitmesini ve ona yumuşak söz söylemesini emreder: **“Ona yumuşak söz söyleyin.** فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

Belki öğüt alır yahut korkar.” (Tâhâ, 20/44) Firavun gibi kötülük ve zulümle bilinen birine bile yumuşak bir üslupla konuşulması emredilirken aile içi iletişimde bu hususun önemi göz ardı edilmemelidir. Çünkü bizden farklı düşündükleri ve üzücü bir harekette buldukları zaman bile aile fertlerine kızmadan yumuşak davranmak (Âl-i İmrân, 3/159) aile bağlarını kuvvetlendirecektir.

Eşlerin birbirlerinden hoşlanmayacağı yönleri olabilir. Ancak Allah Resûlü bizleri olumluya odaklanmaya, iyiyi görmeye ve samimiyete davet eder:”

“İnanmış bir kimse eşine nefret beslemesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse de hoşlanacağı başka bir huyu mutlaka vardır.” (Müslim, Radâ, 61)

Aile bütünlüğünün korunması, ancak aileye değer vermekle, emek vermekle, aileyle birlikte zaman geçirmekle mümkündür. Eşler huzurlu ve mutlu aile birlikteliği için Sevgili Peygamberimizin; **“Ailenin senin üzerinde hakkı var!”** (Buhârî, Edeb, 86) uyarısına kulak kesilmeli ve birbirinin hakkına dikkat etmelidir.

Allah’ım! Yuvamızda gönlümüzün güzellikleriyle konuşabilmeyi lütfeyle.
Birbirimizin değerine leke sürmekten bizi ve dilimizi koru.
Sahibimize şükretme, sahip olduklarımıza da teşekkür etme bilinci ver.
Özür dilenme özürlüsü olmaktan hepimizi muhafaza eyle.
Duanın evimizi ve dilimizi mesken tutmasını nasip eyle.
İnsanca konuşamadığımız anlarda usulca susabilme şuuru ver. Âmin

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

- عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعِ اسْتَدَّ بِي ... ثُمَّ قَالَ: “... وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجَهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا، حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي امْرَأَتِكَ.”

Âmir b. Sa’d b. Ebû Vakkas, babasından (ra) şunları nakletmiştir: Veda Haccı senesi hastalığının artması üzerine Resûlullah (sav) beni ziyarete geldi. (Mal varlığımı sadaka olarak dağıtmak istediğimi söyleyince) Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: **“...Allah rızasını umarak ailen için yaptığın her harcamadan muhakkak ecir alırsın, eşinin ağzına koyduğun bir lokmadan bile!”** (Buhârî, Cenâiz, 36)

فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَبَابًا لَا نَجِدُ شَيْئًا، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): “يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ! مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ... وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ”

Abdullah (b. Mes'ud) anlatıyor: Evlenmeye imkân bulamayan gençler olarak Hz. Peygamber'in (sav) yanındaydık. Allah Resûlü (sav) bize şöyle buyurdu: “**Ey genç topluluğu! Aranızdan evlenmeye gücü yetenler evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan korumak ve iffeti muhafaza etmek için en iyi yoldur...**” (Buhârî, Nikâh, 3; Müslim, Nikâh, 1)

• عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ.”

Ebû Mesud'dan nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “**Bir kişi, sevabını Allah'tan umarak ailesine harcama yaptığında, bu harcama onun için sadaka olur.**” (Buhârî, İmân, 41; Müslim, Zekât, 48)

5. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

❖ DİA, “Aile” ile İlişkili Maddeler

E-Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/aile/iliskili-maddeler>

❖ Hadislerle İslâm, “Aile: İnsanın Dünyadaki Cenneti” – DİB, Cilt 4 Sayfa 11

E-Kaynak: <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=4&SAYFA=11>

❖ Hadislerle İslâm, “Aile Kurmak: Yuva Edinmek” – DİB, Cilt 4 Sayfa 11

E-Kaynak: <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=4&SAYFA=21>

❖ Diyanet Dijital Yayınlar, “Aile ile İlgili Eserler”, Ankara: DİB Yayınları

E-Kaynak:

1. Hadislerle Aile: <https://yayin.diyaret.gov.tr/Product/Index?search=ibadet>

2. İslam'da Aile: <https://yayin.diyaret.gov.tr/e-kitap/islamda-aile/dr-fatma-bayraktar-karahan/kadin-aile/3096>

3. Peygamberimiz ve Aile: <https://yayin.diyaret.gov.tr/e-kitap/peygamberimiz-ve-aile/dib/kadin-aile/419>

4. Ailem: <https://yayin.diyaret.gov.tr/e-kitap/ailem/komisyon/kadin-aile/413>

5. Aile Hayatımız: <https://yayin.diyaret.gov.tr/e-kitap/aile-hayatimiz/profdr-ahmet-yaman/kadin-aile/412>